

су више пута многи истакнути културни радници и у нашој земљи, и у иностранству.

Данас се може смело рећи, да су стваралачке идеје, исписане на заставама Художественог театра, добиле снажан и плоносан одјек у читавој напредној савременој позоришној уметности. Ти одјеци нарочито се осећају у позориштима братских словенских народа. И није без разлога један од највиднијих познавалаца чешке уметничке културе проф. З. Неједли, сећајући се гостовања МХАТ-а у Прагу 1906 године, писао, да се „читава историја чешког позоришта дели на два периода: до доласка Художественог театра и после доласка Художественог театра“. Сличне изјаве давали су позоришни радници и многих других земаља. Многбројне потврде пријатељских стваралачких веза, које повезују МХАТ и сјајне мајсторе југословенске сцене, изазивају велико задовољство код нашег позоришта и искрено га радују.

Московски Художествени театар створен је 1898 године у условима када су се вршиле припреме за прву руску револуцију 1905—1907 године, као позориште, које је самим карактером својих стваралачких идеја било отворено револуционарно. Ствараоци позоришта — Константин Сергејевић Станиславски и Владимир Ивановић Немирович-Данченко од првог дана постојања МХАТ-а иступили су са програмом реформи, које су темељито реновирале читаву позоришну уметност. Тај програм поникао је из тежње да се позоришна уметност приближи народу, животу земље. Првих година постојања МХАТ-а Станиславски је говорио: „Ми тежимо да створимо прво разумно морално позориште које ће бити приступачно свима, и посвећујемо том великом циљу свој живот“.

Због тога Художествени театар није могао а да не иступи против свега онога формално-бироградског, малограђанско-тривијалног, кабинетско-занатског, чиме је била оптерећена уметност старог позоришта, које се гушило у мангалима самовоље царске владе, или је зависило од шићарцијских тежњи незналица приватних предузетника. Преузимајући са највећом пажњом и брижљивошћу најбоље традиције, које су биле створене стваралаштвом великих руских глумаца-реалиста Шчепкина и Прова Садовскога, Јермолове и Ленскога, пажљиво изучавајући стваралачке „тајне“

таквих генија стране сцене, као што су Салвани и Дузе, Коклен и Елен Тери, Художествени театар је настојао да обогати њихове тековине новим тражењима.

Стваралачки програм младог позоришта обухватио је све стра- не позоришне уметности. Био је измењен сам изглед претставе : Художествени театар је први престао да изводи у току једног вечера неколико разних по свом карактеру дела; избачена је увер- тира, којом је раније почињала претстава без какве било везе са комадом који се давао; било је укинута излагање глумаца на ап- лаузе; уведен је такав строги поредак у гледалишту, без кога се не може ни замислити савремена позоришна претстава. А најваж- није је то, што је МХАТ темељито обновио и обогатио уметнички и идејни садржај претставе. Појам ансамбла сводио се у старом позоришту на најопштију елементарну навику заједничке игре глумаца. У Художественном театру редитељ је добио руководећу улогу. У старом позоришту његова улога је била сведена на улогу техничког организатора, а сада је он постао душа и инспиратор читавог стваралачког процеса. Приликом разраде структуре прет- ставе почело се ићи за тим да она буде складна идејна и уметничка целина, чији су сви делови строго организовани и озарени водећом редитељском идејом.

По својој природи смели новатори, Станиславски и Немирович- Данченко унели су у читаву своју редитељску делатност дух немирних тражења. У највећој слози са својим извршним сарадни- цима, веома талентованим глумцима И. М. Москвином, В. И. Ка- чаловом, О. Л. Книпер-Чеховом, М. П. Љиљином, Л. М. Леонидо- вом, В. В. Лужским, Л. М. Корењевом, Ф. В. Шевченко, В. Ф. Грубиљином и другим, они су буквално у свакој својој новој претстави истицали нове уметничке, извођачке идеје. У репертоару Художественног театра бивало је касније и неуспелих претстава, али никада није било претстава баналних, занатских, лишених оригиналности и свежине.

И није случајно, што су савременици схватили стваралачку делатност МХАТ-а, која се одвијала пред њиховим очима, као неку врсту уметничког откровења. Заиста никада раније на позор- ници није било таквих сликовитих, одуховљених декорација, ни